

СТЕФАНЪ Н. ЛАФЧИЕВЪ

СТРАНИЧКИ ИЗЪ ИСТОРИЯТА И ДЕЙНОСТЪТА НА ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОТО ДРУЖЕСТВО ПО СЛУЧАЙ 40-ГОДИШНИНАТА ОТЪ ОСНОВАВАНЕТО МУ*)

I. Уводъ

Презъ мартъ 1897. година по инициатива на професора по математика въ Висшето училище Емануилъ Ивановъ бѣ свикано въ Физико-математическия факултетъ на Висшето училище събрание отъ професори и учители по физико-математическитѣ науки въ Висшето училище и въ дветѣ софийски гимназии, съ цель да се основе физико-математическо дружество.

Заседанието бѣ открито отъ проф. Ем. Ивановъ, който, следъ като обясни цельта, съ която е свикано това заседание, изложи мотиви за ползата и нуждата отъ създаване на физико-математическо дружество. Следъ кратки разисквания одобри се идеята да се създаде дружество; въ редица заседания се размѣниха мисли както по целитѣ, тъй и по формата, която да се даде на дружеството.

На 2. февруарий 1898. год. се избра комисия, която, възъ основа на размѣненитѣ въ заседанията мисли, да приготви проекта за уставъ на Дружеството. И за това датата 2. февруарий 1898. г. се установи като дата на основаване Дружеството.

Въ 5 последователни заседания бѣ приетъ въ окончателна форма Уставътъ на Дружеството.

Споредъ членъ 1. отъ Устава, Физико-математическото дружество си поставяше за цель:

1) Да спомага за усъвършенствуване на членоветѣ си и да ги поощрява къмъ самостоятелни научни трудове.

2) Да следи развитието на литературата по физико-математическитѣ науки.

3) Да възбужда и обсъжда въпроси по учебното дѣло относително обучението по физико-математическитѣ науки въ училищата и да указва срѣдства и методи за подобрене на обучението изобщо.

4) Да изработва обща научна и учебна терминология по тия науки.

5) Да разгледва критически учебници и съчинения по физика и математика, а особено българскитѣ.

б) Да спомага морално и материално за напечатване и разпространение на самостоятелни научни трудове и добри ръководства и учебници.

*) Речь, произнесена отъ председателя на Дружеството на тържественото събрание по случай юбилея на Дружеството.

Споредъ членъ 2, за постигане на целъта си Дружеството урежда всѣки две недѣли събрания, въ които се четатъ сказки, реферати и ставатъ разисквания върху научни и педагогически въпроси.

Споредъ членъ 3, членоветѣ на Дружеството биватъ:

а) почетни, б) основателни и в) действителни. Действителенъ членъ може да бжде всѣки специалистъ и любителъ на физико-математическитѣ науки, както и студенти по физика и математика. Всѣки действителенъ членъ внася въ дружествената каса годишно 12 лева.

Уставътъ носи дата 29. III (10. IV) 1938. година.

Въ всички заседания, до приемането на Устава, сж присъствували — съ слаби изключения — следнитѣ физици и математици, които се смѣтатъ за основателни членове на Дружеството и които нареждаме по азбученъ редъ на кръщелнитѣ имъ имена:

1. Александъръ Христовъ, професоръ; сега пенсионеръ.
2. Антонъ Шоурекъ, професоръ, почетенъ членъ; починалъ.
3. Атанасъ Колевъ, учителъ; починалъ.
4. Атанасъ Тинтеровъ, професоръ, почетенъ членъ; починалъ.
5. Благой Димитровъ, учителъ; живъ.
6. Василь Василевъ, учителъ; починалъ.
7. Пр. Золотовъ, директоръ; починалъ.
8. Икономовъ, учителъ; "
9. Владиславъ Шакъ, професоръ; живѣе сега въ Чехия.
10. Георги Кирковъ, б. директоръ на Държ. печатница; починалъ.
11. Стамболиевъ, учителъ; починалъ.
12. (?) Яневъ, " "
13. Герчо Марковски, учителъ и професоръ; живъ.
14. Димитъръ Николовъ, учителъ; починалъ.
15. Петковъ "
16. К. Поповъ, бившъ министъръ; починалъ.
17. Емануилъ Ивановъ, проф., инициаторъ, поч. членъ; починалъ.
18. Иванъ Брадиновъ, учителъ; починалъ.
19. Гюзелевъ, бившъ министъръ; починалъ.
20. " Салабашевъ, " почетенъ членъ; починалъ.
21. Кирилъ Г. Поповъ, директоръ на статистиката; починалъ.
22. Куни Кутинчевъ, директоръ; починалъ.
23. Маринъ Бъчеваровъ, професоръ; починалъ.
24. Никола Бучковъ, учителъ; сега пенсионеръ.
25. Петковъ, учителъ; починалъ.
26. " Стояновъ, б. директоръ на Държавнитѣ дългове; живъ.
27. Петъръ Пенчевъ, професоръ; сега пенсионеръ.
28. Порфирий Бахметиевъ, професоръ; починалъ.
29. Р. (?) Руевски, учителъ; живъ.
30. Спасъ Вацовъ, директоръ на Метеоролог. институтъ; починалъ.
31. Спиридонъ Ганевъ, професоръ; сега пенсионеръ.
32. Стефанъ Н. Лафчиевъ, б. главенъ секретаръ на М. Н. Пр.; живъ.
33. Тодоръ Дѣдовъ, у-ль и проф., сега дир. на Учит. каса; живъ.
34. Обрешковъ, учителъ; починалъ.
35. " Тодоровъ, живъ.
36. Христо Тасевъ, " починалъ.
37. Христофоръ Ангеловъ, учителъ; починалъ.

38. Юрданъ Данчевъ, инженеръ; живъ.

39. Ковачевъ, професоръ; починалъ.

Отъ всичкитѣ 39 основатели членове само 12 (23⁰/₀) сж живи:

1. Александъръ Христовъ, 2. Благой Димитровъ, 3. Владиславъ Шакъ, 4. Герчо Марковски, 5. Никола Стояновъ, 6. Никола Бучковъ, 7. Петъръ Пенчевъ, 8. Руевски, 9. Спиридонъ Ганевъ, 10. Стефанъ Н. Лафчиевъ, 11. Тодоръ Дѣдовъ, 12. Юрданъ Данчевъ.

Следъ приемането на Устава пристъпи се къмъ изборъ на първото Настоятелство на Дружеството. Избраното Настоятелство се конституира, както следва:

Председателъ: Иванъ Салабашевъ.

Секретаръ: Емануилъ Ивановъ.

Касиеръ-библиотекаръ: Куни Кутинчевъ.

Съветници: Иванъ Гюзелевъ и Стефанъ Н. Лафчиевъ.

II. Измѣнения на устава

Уставътъ е претърпѣлъ следнитѣ измѣнения:

А

1. Въ общото годишно събрание на Дружеството на 25. февруарий 1923. година бѣ преработенъ Уставътъ на Дружеството, като се използва опитътъ на 25-годишната дейность. Този Уставъ, състоящъ се отъ 34 параграфа (стариятъ се състоеше отъ 15 члена), бѣ раздѣленъ на следнитѣ глави:

- I глава, §§ 1 и 2: Цель, седалище и име на Дружеството.
- II §§ 3 — 7: Членове на Дружеството.
- III § 8: Управление на Дружеството.
- IV §§ 9 — 17: Общо събрание.
- V §§ 18 — 26: Настоятелство.
- VI §§ 27 — 29: Провѣрителенъ съветъ.
- VII §§ 30 — 32: Списание и Редакционенъ комитетъ.
- VIII § 33: Печать.
- IX § 34: Преходни наредби.

Въ този Уставъ бѣха прокарани много, продиктувани отъ опита, нововъведения. Най-сжществени отъ тѣхъ сж:

1) Увеличи се съставътъ на Настоятелството на 9 души, съ три годишенъ мандатъ, и се прокара принципътъ: всѣка година да не се произбира цѣлото настоятелство, а — само $\frac{1}{3}$ отъ състава му, за да се запази и да има приемственость въ дейността и политиката на Настоятелството.

2) Членскиятъ годишенъ вносъ отъ 12 лева се повиши на 60 лева.

3) Ако въ опредѣления за общото събрание день не присжтствувать $\frac{1}{3}$ отъ живѣшитѣ въ София членове, общото събрание се отлага за следния праздниченъ день, когато то работи, колкото членове и да се явятъ.

Б

Общото годишно събрание въ 1926. г. прие следнитѣ измѣнения на Устава:

§ 5 получи следната редакция:

Дружественитѣ членове внасятъ въ дружествената каса вноска, раз-

мъртъз на която се опредѣля всѣка година отъ Настоятелството. Тѣ получаватъ дружественото списание бесплатно.

Забележка: Членската вноска ще се опредѣля отъ Настоятелството и Редакционния комитетъ въ зависимостъ отъ разходитѣ по издаване на Списанието.

§ 10, алинея 2. получи следната редакция:

Ако въ опредѣления за общото събрание день не присжтствуватъ $\frac{1}{3}$ отъ живѣщитѣ въ София членове, редовното общо събрание се отлага за следъ единъ часъ, когато пристжпва къмъ работа, колкото членове и да присжтствуватъ.

§ 31, алинея 2. получи следната редакция:

На Редакционния комитетъ се плаща подходяще възнаграждение.

В

Последното — наложено отъ опита — измѣнение на Устава бѣ: да се приеме за патроненъ празникъ на Дружеството 1. ноемврий — „Деньтъ на будителитѣ“; това се направи, за да се слѣе дружествената година съ академическата учебна година.

Г

Сега свиканата Педагогическа конференция на учителитѣ по математика и физика отъ цѣла България ще се занимае съ ново преработване на Устава на Дружеството.

Споредъ изработения проектъ за Уставъ, Физико-математическото дружество се преименува въ Българско физико-математическо дружество съ седалище въ София и клонове на Дружеството въ всички селища, гдето има записани най-малко 5 члена на Дружеството. То е единствено за цѣла България.

III. Почване редовна дейность на Дружеството

Отъ 19. априль 1898. година започна дейността на Дружеството, която отначало се изрази въ редовни двенедѣлни заседания, които ставаха тамъ, гдето се даваше гостоприемство на Дружеството: било въ Висшето училище, било въ мжжката или девическата гимназия, било въ Техническото училище, а понѣкога — когато нѣмаше свободно помѣщение въ никое отъ учебнитѣ заведения — дори въ една отдѣлна стаичка на Чешката пивница на ул. „Московска“, задъ Двореца, гдето сега се издига зданието на Придворната печатница. Тука за куриозъ ще спомена, че въ това помѣщение на пивницата започна първата размѣна на мисли по терминологията на физико-математическитѣ науки, разбира се, не по установенъ планъ, а по случайно подигнати въпроси изъ областъта на терминологията, наложени отъ самата нужда. Тука пръвъ се реши въпросътъ да се възприеме терминътъ „обемъ“, а не „волумъ“.

За примѣръ, какви въпроси сж били поставяни за разглеждане на първо време въ тѣзи заседания, ще цитирамъ само следнитѣ въпроси, разглеждани още въ първото заседание на Дружеството, тѣй както сж записани въ протокола:

1. Кога е по-правилно да се изучаватъ десетичнитѣ дроби: съвмѣстно съ цѣлитѣ числа или пкъкъ следъ учението за обикновенитѣ дроби?

2. Какво трѣбва да се учи отъ алгебрата въ долнитѣ класове на гимназиитѣ, въ какъвъ духъ и размѣръ?

3. Какъ е по-добре да се въведе понятието за гониометрическитѣ функции: чрезъ разглеждане отношенията на странитѣ на правоъгълния триъгълникъ или направо съ общи опредѣления?

Още презъ 1900. година се поставя за разрешаване въпросътъ за целесъобразността да се даватъ на членоветѣ печатани сведения за живота и дейността на Дружеството. За постигане на тази цель, на първо време се реши да се издаватъ „Годишници“ на Дружеството, въ които да се помѣстватъ въ сбита форма протоколитѣ на заседанията на Дружеството, а сжщо тѣй — въ резюме — държанитѣ сказки, реферати, станалитѣ разисквания, научни съобщения — изобщо въ сбита форма да се излага всичко, което да дава картина за живота и дейността на Дружеството. Такива „Годишници“ сж издадени само два.

Но още тогава се съзнаваше, че цельта, съ която се предприе издаването на „Годишницитѣ“, едва ли ще може да бжде постигната: едно — защото годишницитѣ ще се издаватъ само единъ пжтъ въ годината, и то въ края ѝ; второ — защото тѣ не ще могатъ да даватъ пълна картина за живота и дейността на Дружеството и най-главно, защото чрезъ тѣхъ не ще може да се буди у членоветѣ стремежъ да следятъ развитието и педагогичния и научния напредъкъ на физико-математическитѣ науки и да добиватъ потикъ къмъ самоусъвършенствуване и самообразование.

Още тогава бѣ изтъкнато, че поставената на Годишницитѣ цель най-добре ще може да се постигне, а и самата цель, съ която се създаде Дружеството, ще може да се постигне само тогава, когато почне редовно да се издава печатно месечно списание на Дружеството.

Изхождайки отъ тѣзи съображения, Дружеството още въ 1904. год. реши и почна да издава свое списание подъ името „Списание на Физико-математическото дружество въ София“.

Съ почване издаването на Списанието избра се Редационенъ комитетъ начело съ главенъ редакторъ — Ст. Н. Лафчиевъ. Фактически, редактирането на Списанието на първо време се извършваше отъ съвмѣстнитѣ заседания на Настоятелството и Редационния комитетъ, гдето се одобряваше, кои статии и материали — предварително прегледани отъ нѣкого отъ членоветѣ на съвмѣстното заседание или отъ външни членове — да се помѣстятъ въ Списанието.

За издаване на Списанието бѣ изработена следната програма и му бѣ поставена следната задача:

Намѣсто програма*)

Физико-математическото дружество, въ тази-годишното си общо събрание, реши да почне издаването на свой специаленъ органъ подъ заглавие „Списание на Физико-математическото дружество въ София“.

Чрезъ своя специаленъ органъ, какъвто предвижда Уставътъ, дружеството мисли да даде по-голѣма гласность на своята дейность, като се ласкае отъ надеждата да възбуди интересъ въ по-широкъ кръгъ читатели и сътрудници измежду математицитѣ, физичитѣ, а сжщо и у любителитѣ на физико-математическитѣ знания въ страната.

*) Списание на Физико-математическото дружество, год. I, стр. 1.

Съ своето списание дружеството желае да попълни една празнина въ нашата периодическа, научна и учебна книжнина, като поема върху си тежката задача да следи развитието на физико-математическите знания, да ги разпространява и популяризира у насъ. При това, дружеството е увърено, че, чрезъ задружната дейностъ на всички интересувачи се, въ бъдеще у насъ ще може да се създаде единъ специаленъ наученъ журналъ, липсата отъ който се усъща днесъ и който да отговаря напълно на целите на дружеството, така ясно отбелязани въ устава му.

Въ списанието за сега ще се застъпватъ следните отдѣли: 1) Методика на елементарната математика и физика; 2) Реферати и научни вести по разниѣ клонове на физико-математическите науки; 3) Критики и рецензии; 4) Библиографически сведения; 5) Разни задачи и 6) Дружествена хроника.

Списанието ще излиза ежемесечно, освенъ презъ ваканционните месеци, въ обемъ 1 $\frac{1}{2}$ — 2 печатни коли книжката.

Годишниятъ абонаментъ е шесть лева, а за студенти и ученици отъ срѣдните училища — четири лева.

Членоветъ на Физико-математическото дружество получаватъ списанието безплатно.

Списанието на Физико-математическото дружество ще се урежда отъ особенъ редакционенъ комитетъ въ съставъ следните лица:

1) Ем. Ивановъ, професоръ при Висшето училище; 2) Ант. В. Шоурекъ, професоръ при Висшето училище; 3) Д-ръ С. Ганевъ, професоръ при Висшето училище; 4) Георги Я. Кирковъ; 5) Ст. Н. Лафчиевъ; 6) Бл. Димитровъ, учителъ при I мъжка гимназия, София; 7) П. Пенчевъ, асистентъ при Висшето училище; 8) Д. Поповъ, асистентъ при Висшето училище; 9) Йорданъ Д. Ковачевъ; 10) Георги Стояновъ, учителъ при Военното училище и 11) Радой Великовъ, учителъ при Соф. мъжка гимназия.

По методиката на елементарната математика и физика¹⁾

Математическото обучение въ нашите срѣдни училища, отъ гледна точка на днешното състояние на методиката на елементарната математика, е останало твърде назадъ; това е единъ фактъ, който лесно може да се констатира въ повечето наши училища. Между разните причини²⁾ за това печално състояние на първо мѣсто стои тая, дето нашите учители по математика сж оставени сами на себе си безъ постоянни ръководители, безъ подробни упътвания, безъ добри учебници, и всѣки преподава тоя или она математически предметъ тъй, както той мисли за по-добре или за по-сгодно. Споредъ това, у насъ има твърде малко учители, които, покрай добрата си научна подготовка и личните си педагогически способности, като сж следили развитието на методиката, да сж могли да си усвоятъ една по-съвършена, по целесобразна метода за обучаване на елементарна математика. Мнозинството на учителите по математика сж се ограничили само съ това, което българската математическа литература имъ дава; отъ нея тѣ черпятъ знания и методи. А че тая литература е далечъ още отъ състоянието да даде това, отъ което нашите учители се нуждаятъ, върху това едва ли е нужно да се говори.

Още при учредяването на Физико-математическото дружество въ София, една отъ главните цели, която имаха предъ видъ учредителите, бѣ — това дружество да подеествува именно за подобряване и усъвършенствование методите на преподаването на елементарната математика и експерименталната физика. За постигане на тази цель бѣ необходимъ единъ специаленъ органъ, въ който редовно и систематично да се работи по методиката на разните предмети. Сега дружеството като реши и, благодарение на материалната помощ на Министерството на просвѣщенiето, като стана възможно да се издава такъвъ органъ, то редакционниятъ комитетъ на това списание явява, че първиятъ и най-голѣмиятъ отдѣлъ въ списанието ще бѣде посветенъ на методиката. Въ тоя отдѣлъ ще се помѣстя всичко, което има за цель подигането на математическото обучение въ срѣдните училища, като: статии и рефе-

¹⁾ Списание на Физико-математическото дружество, год. I, стр. 4.

²⁾ За илюстрация на горното и за да се види, до колко криво се схваща цельта на математиката и ролята на методичното ѝ преподаване, достатъчно е да се посочи на факта, гдето у насъ всѣки учителъ, отъ каквато и специалностъ да е, се наема да преподава аритметика, и за това между учителите по аритметика ще намерите и филолози, и гимнастици, и рисувачи и пр.

рати по методиката на физиката и елементарната математика, дефиниции, доказателства на теореми, разни теории по отдълни въпроси, термини и пр. Не ще съмнение, че целта, която по този начинъ ще се гони, ще може да бжде постигната, само ако се притекатъ на помощъ повече сътрудници. Ето защо редакционниятъ комитетъ апелира къмъ всички учители по математика и физика да не поскъпятъ труда си да съобщаватъ чрезъ списанието всичко, което тѣхниятъ опитъ, тѣхнитъ наблюдения, тѣхното следене теоретическото развитие на методиката на обучението по физика и елементарна математика правятъ достойно за страницитъ на нашето списание, а най-главно, което може да бжде полезно за останалитъ дейци на това още девствено поле, за да може по този начинъ постепенно обучението и на тази областъ отъ човѣшкитъ знания да се постави на оная научна основа и подобаваща висота, каквато заслужава по важността и значението си.

IV. Списанието

Главната творческа дейность на Дружеството ни се изрази най-главно въ редактирането и издаването на Списанието, което бѣше нагледно да стане негова жива трибуна, чрезъ която то да прѣска между своитъ просвѣтени читатели свѣтлината на науката, да буди къмъ дейность живата математическа и физическа мисль, да дава най-широка гласность на най-новитъ изобретения и открития и последното слово на науката въ широката областъ на физико-математическитъ науки и да запознае членоветъ си съ възприетитъ отъ съвременната педагогическа наука принципи по възпитанието и методически похвати при обучението.

Съ общитъ усилия на всички членове се започна редактирането и издаването на Списанието, въ което дѣло бѣ вложенъ младежкитъ ентузиазъмъ, идеализъмъ, безкористие и въодушевление на всички — начело съ Настоятелството и Редакционния комитетъ.

Списанието на Българското физико-математическо дружество представлява отъ себе си архивъ на българската математическа и физическа мисль; то може да служи за най-добра илюстрация на постепенното развитие и възходъ на тази мисль; то е нержкотворниятъ паметникъ за дейность въ това поле за единъ периодъ отъ 40 години. Този паметникъ е предъ очитъ ви; той изглежда нагледъ малъкъ, но той е великъ по съдържание, духъ и възходъ. Бждещиятъ обективенъ историкъ ще му даде надлежното мѣсто въ историята на българската култура въ началото на III Българско царство.

Списанието отъ 1904. год. до втората половина на 1912. год. продължаваше да излиза редовно, като имаше да надвива голѣми материални мъчнотии, на които нѣма да се спирамъ.

Поради Балканската война, презъ втората половина на 1912. год. и цѣлата 1913. год. Списанието не излиза.

Презъ 1914. година издаването на Списанието бѣ подновено.

Когато, презъ 1915. год., България се намѣси въ Всеобщата война, тогава, поради постѣпване въ редоветъ на войската не само на почти всичкитъ членове на Настоятелството и Редакционния комитетъ, но и на почти всички членове на Дружеството, на всички работници въ печатницитъ и поради липса на хартия и литература и изобщо — на всичко нужно за издаване на Списанието, решено бѣ издаването на дружественото списание да се спре до настѣпване на благоприятни за това времена и условия. Нѣмаше нито кой да пише, нито кой да чете. Тогава замръ и цѣлиятъ животъ на Дружеството.

Настъпи краятъ на войната. Дейцитѣ на Дружеството се върнаха по домоветѣ си: изморени, съ разстроено здраве и нерви и отчаяни и покрусени отъ резултата на войната. При такива условия не можеше да се мисли за подновяване на дружествена дейность, а скъпотията следъ войната, увеличена въ страшни размѣри, правѣше още по-невъзможно да се поднови издаването на Списанието.

Това състояние на нѣщата продължи доста дълго време.

Издаването на Списанието бѣ подновено чакъ въ 1925. година — 6 години следъ свършване на войната, едва когато настъпиха по-благоприятни времена, когато настъпи относително успокоение на духоветѣ и се създаде възможность и настъпиха условия за почване печатане на Списанието. Отъ тогава то продължава да се издава непрекъснато и днес е завършило своята двадесетъ и четвърта годишнина.

За да насърчи членоветѣ и абонатитѣ да взематъ участие въ решаване на помѣстенитѣ въ Списанието задачи, както и да предлагатъ такива, решено бѣ да се даватъ, по изборъ на Редакционния комитетъ, годишни течения отъ Списанието като награди за дейно участие въ даване и решаване на помѣстенитѣ въ Списанието задачи.

За да може Списанието да изпълни своето предназначение, Дружеството ни имаше непрекъснатата материална и морална подкрепа на Министерството на народното просвѣщение. Дружеството смѣта за свой повелителенъ дългъ да изкаже въ лицето на сегашния министъръ на народното просвѣщение г. проф. д-ръ Б. Филовъ най-почтителна благодарность за тази тъй ценна подкрепа на Министерството на народното просвѣщение, като има пълна вѣра, че и въ бъдеще то не ще бжде лишено отъ ценната подкрепа на Министерството.

При условията, въ които бѣ поставено да работи нашето Дружество, ние можемъ само да бждемъ доволни отъ своето Списание. То изпълни съ достоинство задачата, която му бѣ възложена, то стана факелъ, който освѣтляваше тежкия пѣть на българския учителъ по математика и физика; то даваше на своитѣ читатели последното слово изъ областъта на физико-математическитѣ науки. При скромнитѣ материални и технически сръдства, съ които се разполагаше, постигнатото е повече отъ удовлетворително.

V. Реферати и сказки

Втората областъ, въ която се изрази творческата дейность на нашето Дружество, бѣха изнесенитѣ реферати и сказки, по-голѣмата частъ отъ които иматъ висока научна и педагогическа стойность.

Презъ своето 40-годишно съществуване въ дружественитѣ заседания сж изнесени надъ 300 реферати и сказки. За да се има представа за тѣзи реферати и сказки, тука ще дадемъ заглавията само на нѣколко отъ тѣхъ:

1. Целъта на обучението по математика въ училищата и методитѣ за преподаването ѝ.

2. Исторически фази на задачата за квадрататурата на крѣга и нейното невъзможно решение чрезъ пергела и линейката.

3. Приложение на стереоскопията въ астрономията: принципитѣ на стереоскопията; какъ отъ играчка стереоскопътъ става цененъ уредъ

за определяне разстоянието между отдълнитѣ предмети и особено, какъ съ стереоскопския телескопъ може да се определя разстоянието между звездитѣ.

4. Рефератъ върху книгата на Gustave Le Bon „La matière et son évolution“, който рефератъ въ своята цѣлостъ представляваше оригиналенъ трудъ.

5. Разисквания върху темата: въвеждане на понятието „функция“ въ обучението по математика въ гимназиитѣ.

6. Значението на положителнитѣ науки въ съвременното общо образование.

7. Реформенъ стремежъ въ обучението на математиката. По този рефератъ станаха разисквания въ 3 заседания.

8. Желателно ли е преподаването на математиката и физиката да се поеме отъ едно и сжщо лице?

9. Изборъ на учебния материалъ по физика и математика въ срѣднитѣ учебни заведения. По този рефератъ станаха живи разисквания въ 3 заседания.

10. Преходъ отъ класическата хидродинамика къмъ аеродинамиката на летението.

11. Професорътъ при Парижкия университетъ г. P. Montel реферира на тема: „Математиката и животътъ“.

12. Г-ца E. Gleditsch, доцентка по радиология при университета въ Осло (Норвегия), реферира на тема: „Възрастта на минералитѣ и на земята споредъ теорията за радиоактивността“.

13. Космически лъчи, история и съвременно състояние на този въпросъ.

14. Геофизичната метода за изследване устройството на земната кора.

15. Задачи и постижения на международната метеорологическа организация.

16. Свѣтлинни атмосферни явления и предсказване на времето.

17. „Астронавтика“ и нейната сжщностъ — теоретическо проучване на въпроса за междузвездно пътуване.

18. Измѣняване на програмата по математика и физика и въвеждане на интегралното смѣтане въ срѣднитѣ училища.

На тази тема сж ставали разисквания въ заседанията на Дружеството всѣки пътъ, когато е билъ подиганъ въпросътъ за промѣна въ програмитѣ. При единъ отъ тѣзи случаи на въпроса бѣха посветени цѣли 5 заседания.

19. Инверсията като методъ за решаване задачи въ геометрията.

20. Ролята на махалото въ геодезията.

21. Върху нѣкои сравнително неотдавна открити небесни тѣла.

22. Поправка на планетнитѣ и кометнитѣ орбити.

23. Електрични спектри и пр. и пр.

VI. Друга дейность на дружеството

1. По случай пълнолѣтието на Престолонаследника Негово Царско Височество Князь Борисъ Търновски, нине щастливо царствуващия Царь Борисъ III, Дружеството ни съ специална делегация му поднесе поздравитѣ и благопожеланията отъ страна на Дружеството ни.

2. Дружеството, познавайки повелителната потрѣба за българския учител по физика отъ ръководство за практически занятия и приготвяне на опититѣ по физика въ гимназиитѣ и прогимназиитѣ, реши да направи постѣпки предъ Министерството на народното просвѣщение да се отпусне на Дружеството нуждната субсидия за издаване на такова ръководство, каквото по частна инициатива не може да бжде издадено, като Дружеството обеща самò да пригответи безвъзмездно такова ръководство, като ще използва най-добритѣ такива ръководства, съществуващи въ чуждитѣ литератури. Поради липса на срѣдства, тази инициатива и досега не може да се осъществи.

3. При преработване на законопроекта за Народното просвѣщение и изработване на проекто-програмитѣ за срѣднитѣ училища, Настоятелството и Редакционниятъ комитетъ на Дружеството влѣзоха въ споразумение съ управителнитѣ тѣла на Българското природоизпитателно дружество и Съюза на химицитѣ въ България, и се изработи и врѣчи на г-на Министра на народното просвѣщение изложение, въ което, като се изнася становището на тѣзи дружества по въпроса за значението на реалното, положителното знание и хуманитарното, класическото образование въ срѣднитѣ училища, настоя се: Да се даде подобаващиятъ брой часове за природоматематическитѣ дисциплини: математика, физика, химия и естествена история, като същевременно помолиха, ако е възможно, тѣ да бждатъ поканени да участвуватъ съ свои делегати при изработване на законопроекта и на проектопрограмата.

4. Всѣки пжтъ, когато въ Министерството на просвѣщението се е подигалъ въпросъ за промѣни въ закона за Народното просвѣщение или въ програмитѣ на основнитѣ и срѣднитѣ училища, Дружеството ни съ специално приготвени доклади се е застъпвало за мѣстото, което трѣбва да се даде на обучението по математика и физика както въ основнитѣ, тѣй и въ срѣднитѣ училища.

За изработване и формулиране на проекти за това становище сж се избирали две комисии: 1) по математика, 2) по физика. Окончателното приемане на това становище е ставало отъ общото събрание на Дружеството.

При изработването на проекта за становището, комисииитѣ сж били натоварвани да прочатъ, какъ е разрешенъ този въпросъ въ съседнитѣ намъ държави, Швейцария, Чехословашко и други.

5. На 15. ноемврий 1931. год. на редовното общо годишно събрание на Дружеството, присѣтствуващиятъ на заседанието членъ д-ръ Н. Радевъ, като изслуша отчета и се запозна съ стѣсненото материално положение на Дружеството, отпусна на Настоятелството сумата 3000 лева, съ която да се издадатъ въ отдѣлна брошура биографиитѣ на велики математици и физици, която брошура да се даде като безплатно приложение на Списанието.

Съ отпуснатата отъ д-ръ Н. Радевъ сума реши се да се премиратъ въ размѣръ на 1000 лв. за една печатна кола най-добритѣ биографии на Анри Поанкаре (математикъ), Х. Хелмхолцъ (физикъ) и В. Хершелъ (астрономъ).

6. Дружеството ни бѣ посетено отъ Н. W. Young, членъ на изпълнителния комитетъ на Международния съветъ за научни издирвания (Conseil international de recherches), дошелъ да покани България да се

присъедини къмъ този Съветъ. Дружеството направи обширенъ докладъ до министра на Народното просвѣщение по въпроса да се присъедини България къмъ този Международенъ съветъ за научни изследвания, въ който докладъ се изтъкна устройството и значението на този Международенъ съветъ за научни издирвания и се ходатайствува да се присъедини и България. Ходатайството ни се уважи, и България стана членъ на този Международенъ съветъ за научни издирвания.

7. За уеднаквяването на терминологията по всички отдѣли на физико-математическитѣ науки се съставиха 6 комисии, които, като проучатъ въпроса за възложения имъ отдѣлъ, да приготвятъ докладъ и да се пристъпи къмъ установяването на една единна терминология по тѣзи науки. Определени бѣха комисии по: 1) аритметика и алгебра, 2) геометрия и дескриптивна геометрия, 3) физика, 4) астрономия, 5) метеорология и 6) механика.

8. Учреди се при Дружеството комитетъ, който да се застъпва за професионалнитѣ интереси на завършилитѣ по математика и физика въ Университета, който комитетъ да се грижи, щото освенъ по ведомството на Народното просвѣщение да имъ бждатъ отворени вратитѣ и на всички учреждения, въ които може да намѣри приложение трудътъ на получилитѣ висше образование по математика, физика и геодезия.

VII. Сътрудничество съ други научни дружества

Дружеството ни влѣзе въ сътрудничество съ други научни дружества и взе участие съ свой представителъ въ следното:

1. Отпразднуване 25-годишната професорска дейность на Маринъ Дриновъ.

2. Министерството на търговията и земедѣлието презъ 1909. год. поиска писмено мнението на Физико-математическото дружество по приготвения отъ Министерството новъ законопроектъ за „мѣрките и теглилките“.

Законопроектътъ бѣ разгледанъ въ нѣколко заседания на Дружеството. Избрана отъ Дружеството комисия представи на г. министра на търговията и земедѣлието мнението на Дружеството по законопроекта.

Членове на Дружеството взеха участие въ комисията, която изработи окончателния текстъ на въпросния законопроектъ.

3. Ефорията „Братя Христо и Евлоги Георгиеви“ поиска писменото мнение на Дружеството ни по нѣколко въпроса, свързани съ постройката на Университетъ и Техническо училище.

4. Международниятъ математически конгресъ, заседавалъ въ Римъ въ 1908. г., бѣ решилъ да уреди Международна комисия за математическо образование, която комисия да проучи състоянието на обучението по математика, неговата уредба, насока, стремежъ въ всички видове и степени училища въ всички културни страни на свѣта, като напълно обективно установи и съвременнитѣ стремежи въ обучението по математика.

За всичко това международната комисия трѣбваше да приготви общъ рапортъ до V Международенъ математически конгресъ, който щѣше да се събере въ Кембриджъ въ 1912. год., гдето щѣха да се взематъ решения по това международно дѣло.

България бѣ поканена чрезъ своя национална подкомисия и чрезъ свой представителъ въ самата Международна комисия да вземе участие въ това международно отъ високо културно и просвѣтно значение дѣло.

Българската подкомисия, съставена отъ членове на Дружеството ни, предприе анкета по всички въпроси, свързани съ обучението и образованието по математика въ България. Българската подкомисия се обърна къмъ всички корпорации и лица, които сж боравили съ тази материя, и поиска тѣхното просвѣтено мнение по въпросната международна анкета, програмата за която имъ бѣ изпратена. Българската подкомисия представи за това рапортъ, който бѣ изпратенъ въ Международната комисия.

5. Въ сътрудничество съ Българското инженерно архитектурно дружество, Дружеството ни изнесе редица реферати по въпроси изъ науката и техниката, засѣгащи тѣзи две области. Тѣзи реферати сж следнитѣ:

I. По случай смъртъта на Едисонъ се реферира за творчеството и изобретенията на Едисонъ.

II. По случай 200-годишнината отъ смъртъта на Джеймсъ Уатъ се реферира върху неговата научна дейность и неговитѣ технически изобретения и усъвършенствувания.

III. Животъ, дейность и открития на Херцъ, а по-специално — по електромагнитнитѣ вълни (съ много интересни опити).

IV. По случай 80-годишнината на Никола Тесла реферира се за Тесла като ученъ физикъ и бележитѣ техникъ-изобретателъ.

V. Рефератъ отъ инженеръ Ядовъ отъ Парижъ, при Института Кюри, на тема: „Трансмутация (превръщане) на елементитѣ и изкуствена радиоактивность“.

VIII. Участие на Дружеството ни въ международни и други конгреси и конференции и международни връзки

1. Дружеството ни получи отъ „Международния комитетъ по радиология и X-лъжитѣ въ Лондонъ“ писмо, съ което, като ни уведомява, че се организира Комитетъ, съ цель да се установи дозирането на X-лъжитѣ, като установената доза бжде измѣрвана съ точно опредѣлени единици, кани и нашето Дружество да опредѣли членове за този Комитетъ. Това бѣ висока честь за нашето Дружество. Дружеството ни посочи двама свои членове за този Комитетъ.

2. Дружеството ни бѣ честито да получи покана отъ Кралския институтъ по физика въ Лондонъ да вземе участие въ прославата на Фарадей, която трѣбваше да стане на 21. септемврий 1931. год. въ Лондонъ. Дружеството ни благодари за поканата, но пратеникъ не можа да се прати по липса на срѣдства. Изпрати се телеграма съ съдържание:

„По случай стогодишнината отъ откриването на електромагнитната индукция отъ Михаилъ Фарадей, поднасяме на Кралския институтъ най-почтителни поздравии съ поклонъ предъ свѣтлата паметъ на великия експериментаторъ.“

По този случай Дружеството ни през януарий 1932. год. уреди тържествена прослава на Михайл Фарадей, за когото се говори като за велик учен и експериментаторъ. Въ връзка съ това, говори се сщщо и за бележития физикъ Максвелъ.

3. Дружеството ни бѣ поканено да вземе участие при празнуването на 50-годишния юбилей на Румънското политехническо дружество, урежданъ на 6. XII. 1931. г. въ Букурещъ. Изпратена бѣ поздравителна телеграма.

Румънското политехническо дружество, което брои 800 члена, ни благодари писмено за поздравленията и ни изпрати 3 тома, издадени по случай юбилея, съдържащи историята на развитието на техниката въ Румъния през последното половинъ столѣтие. Изпратиха ни и историята на Дружеството си.

4. Дружеството ни бѣ поканено отъ Международното бюро за техническо образование въ Парижъ да участвува въ Конгреса по техническото образование, който щѣше да заседава на 25—29. юлий 1938. г. въ Берлинъ. Поради липса на срѣдства, Дружеството не можа да прати свой представителъ.

5. Дружеството ни взе участие съ свои представители и въ :

а) Свикания въ 1928. год. въ Болоня международенъ конгресъ на математицитѣ.

б) Свикания общославянски математически конгресъ, заседавалъ въ Варшава отъ 23. до 27. септемврий 1928. год.

в) Международния конгресъ на математицитѣ, заседавалъ отъ 4. до 12. октомврий 1932. година въ Цюрихъ.

г) Славянския математически конгресъ, заседавалъ въ Прага въ 1935 г.

д) Балканския математически конгресъ, заседавалъ въ Атина презъ 1936. г., който взе решение да се направятъ постъпки предъ съответнитѣ органи на просвѣтата да бжде засилено математическото образование въ срѣднитѣ училища на балканскитѣ страни.

е) Международния математически конгресъ, заседавалъ въ Осло отъ 13. до 17. VII. 1936. год.

ж) Балканския математически конгресъ, заседавалъ отъ 12. до 18. септемврий 1937. год. въ Букурещъ.

Изобщо Дружеството ни е правило и прави опити да влѣзе въ постоянна връзка съ чуждестранни дружества и съ научни списания за взаимна размѣна на изданията си.

IX. Фондове на дружеството

а) Фондъ „проф. Ем. Ивановъ“

Следъ смъртта на Емануилъ Ивановъ, Управлението на Дружеството, ценейки го като инициаторъ за създаване на Дружеството, като професоръ и виденъ деецъ въ полето на физико-математическата, педагогическа и научна, литература, единъ отъ будителитѣ на българската математическа мисълъ, единъ отъ основателитѣ на нашия Университетъ и допринесълъ тъй много за развитието на Физико-математическия факултетъ — разсадникъ на физико-математическа мисълъ, реши да устрои споменно утро и създаде фондъ на негово име, като за целта

отъ две бюджетни години се отпуснатъ по 5000 лв. На фонда се даде следното предназначение: Отъ приходитѣ му

а) да се даватъ награди за съчинения изъ областъта на чистата математика, предимно съчинения, свързани съ методиката на обучението;

б) да се подпомагатъ даровити студенти по математика и физика при Софийския университетъ, като се награждаватъ за тѣхнитѣ писмени трудове или имъ се отпуска парична помощъ.

На 25. мартъ 1927. год. се получи отъ г-жа Ек. проф. Ем. Иванова писмо съ следното съдържание:

„Г-нъ Председателю,

Съ особено вълнение си припомнямъ траурното тържество, устроено отъ Васъ миналата година по това време. Ползувамъ се отъ случая да Ви благодаря, както за уреденото съ такава топлота и сърдечностъ паметно утро, така и за високата честъ — увѣковѣчаване името на Вашия бившъ другаръ и учителъ — чрезъ основаванетоъ фондъ „Професоръ Емануилъ Ивановъ“. Отъ сумата 20000 лв., която ще внесе за усилване на фонда, прилагамъ къмъ настоящето си първитѣ 10000 лв. и въ скоро време ще изпратя и втората половина . .

Пожелавамъ успѣшенъ ходъ на младата българска наука и .

б) *Фондъ „проф. Ат. Тинтеровъ“*

На 24. декемврий 1926. год. Настоятелството на Дружеството бѣ честито да получи писмо съ следното съдържание:

„Г-нъ Председателю,

Тука приключени Ви изпращамъ 25000 лева въ банкноти, които пари азъ подарявамъ на председателствуваното отъ Васъ Физико-математическото дружество съ назначение: получаванитѣ отъ тѣхъ лихви да се употребяватъ за нуждитѣ на дружеството и постигането на неговитѣ цели.

Искамъ да добавя, че ще се смѣтамъ щастливъ, ако съ тоя мой скромень даръ мога да допринеса и азъ нѣщо за успѣха на дружеството.

Съ отлично къмъ Васъ почитание: Атанасъ Тинтеровъ“.

Г-нъ Атанасъ Димитровъ, зетъ на проф. Ат. Тинтеровъ, изложи устно следното: г. Тинтеровъ нарочно не прецизира начина на използване лихвитѣ отъ паритѣ, за да не спѣва Настоятелството, но съкровената му мисълъ била следната: да се подпомогнатъ бедни, но даровити студенти, или да се помогне на нѣкой учителъ да отиде въ странство, или да се помогне за издаванетоъ на нѣкоя добра книга.

По случай това дарение Настоятелството реши:

- 1) Да се поблагодари писмено г. Тинтерову за този даръ.
- 2) Въ следната книжка на Списанието да се помѣстятъ биографични данни за дарителя съ портрета му и факсимиле отъ писмото му.
- 3) Да се образува съ дарената сума на името на дарителя фондъ, като за управлението на фонда се изработи специаленъ правилникъ.
- 4) Съгласно § 4 отъ Устава, да се внесе въ годишното събрание на Дружеството предложение за провъзгласяване на г. Тинтеровъ за почетенъ членъ на дружеството.

*

Отъ срѣдствата на тѣзи два фонда презъ 1935. год. се реши да се отпуснатъ премии за написване чрезъ конкурсъ на съчинения на теми:

а) Методика на проститѣ дробѣ: история и най-нови пѣтица за преподаването имѣ (размѣръ: една печатна кола).

б) Радиотелеграфия и радиотелефония въ тѣхния исторически развой и съвременното имѣ състояние (размѣръ: до 1¹/₂ печатна кола).

Премията за първата работа да бѣде 1000 лева, а за втората — 1500 лева.

Представенитѣ конкурсни работи не се одобриха.

в) *Неприкосновенъ фондъ на Дружеството*

Отъ наличнитѣ срѣдства, съ които разполагаше Дружеството преди Свѣтовната война, които бѣха оставени на олихвяване въ банката, и отъ нѣкои субсидии, получавани отъ Министерството на просвѣщението, до като почне наново издаването на Списанието на Дружеството презъ 1925. година, се образува една сума, отъ която, по решението на редовното годишно събрание на Дружеството, се образува: неприкосновенъ фондъ на Дружеството, приходитѣ отъ който ще се употрѣбаватъ само за постигане предвиденитѣ въ устава цели на Дружеството.

Състоянието на фондоветѣ на дружеството въ края на бюджетната 1938. година е следното:

- I. Фондъ „професоръ Емануилъ Ивановъ“ — 43 300 лв.
- II. „ „професоръ Атанасъ Тинтеровъ“ — 42 000
- III. Неприкосновенъ фондъ на дружеството — 67 595

Х. Библиотека на Дружеството

Библиотеката на Дружеството ни има около 360 тома книги и 25 списания (по нѣколко годишнини).

Библиотеката на Дружеството ни можеше да бѣде много по-богата, отколкото е въ сѣщностъ, но понеже Дружеството, както се каза и на друго мѣсто, нѣмаше свое собствено помѣщение и заседаваше и работѣше въ онова учебно заведение, гдето му се даваше подслонъ, а понеже и самитѣ учебни заведения често не разполагаха съ свободни помѣщения, то Дружеството, а заедно съ него и библиотеката му, се мѣстѣха отъ гимназия въ гимназия, докато последно прибѣжище му се даде въ Университета. А понеже никжде нѣмаше свободна стая за библиотеката ни, то по-ценнитѣ книги отъ библиотеката ни, помѣстени въ шкафове, биваха поставени въ запазени мѣста (въ библиотеката въ учителската или професорската стая), а останалитѣ книги и списания — цѣли годишни течения — обикновено биваха оставяни по таванитѣ. Презъ време на Балканската и Свѣтовната войны, както библиотекарятъ, тѣй и членоветѣ на Настоятелството и Редакционния комитетъ, бѣха мобилизирани и отсъствуваха отъ София, та нѣмаше кой да се грижи за библиотеката; за това голѣма частъ отъ книгитѣ на Дружеството, намиращи се по таванитѣ, бѣха присвоени и просто разграбени.

Говорейки за библиотеката на Дружеството, трѣбва да се изтъкне, че голѣма частъ отъ книгитѣ ѝ сѣ даръ отъ основателния членъ и

бившъ председателъ на дружеството Георги Я. Кирковъ, който подари сжщо голѣмъ брой книги и на Университета.

Въ бждеще на Дружеството предстои важна задача: решаване на въпроса за уредбата на библиотеката и сдобиване съ собственъ подслонъ.

*

Дружеството ни е изпращало въ чужбина 13 течения отъ нашето Списание, а е получавало въ замѣна следнитѣ чуждестранни списания:

- 1) Bulletin de l'Association des Professeurs de Mathématiques de l'Enseignement Secondaire Publique. Paris.
- 2) Bulletin de l'Union des Physiciens. Paris.
- 3) Журнал Института Математики — Украинска академия.
- 4) Изданията на Чешката академия.
- 5) Публикациитѣ на Бѣлградския университетъ.
- 6) Українські фізичні записки.
- 7) Annales de la Société Polonaise de Mathématique.
- 8) Acta Physica Polonica.
- 9) Bulletin International de l'Enseignement Technique.
- 10) Bulletin géodésique.
- 11) Bulletin de la Société Mathématique de Grèce.

Въ замѣна Дружеството ни получава следнитѣ български издания:

- 1) Статистическия Годишникъ на Царство България. Издание на Дирекция на статистиката.
- 2) Природа и наука.
- 3) Химия и индустрия.
- 4) Морски сговоръ.
- 5) Подслонъ.

*

Отъ миналогодишнитѣ течения на своето Списание Дружеството има въ склада си следния брой цѣли годишни течения:

X година—410 течения, XI година—100 течения, XII година—192 течения, XIII година—228 течения, XIV година—150 течения, XV година—220 течения, XVI година—381 течения, XVII година—253 течения, XVIII година—419 течения, XIX година—354 течения, XX година—342 течения, XXI година—430 течения, XXII година—280 течения.

Отъ по-старитѣ годишнини има на разположение ограниченъ брой течения, нѣкои отъ които непълни.

XI. Споменни утра

Дружеството ни е уреждало следнитѣ споменни утра:

- 1) На 28. III. 1926. год. споменно утро за проф. Ем. Ивановъ съ 2 реферата: а) биографични сведения и б) педагогична и научна дейность. Въ IV книжка отъ год. XI (1926.) бѣха помѣстени рефератитѣ, две научни работи на Ем. Ивановъ и списъкъ на научнитѣ му трудове.
- 2) На 12. XII. 1926. год. споменно утро за бившия председателъ на дружеството професоръ Антонъ Шоурекъ съ рефератъ: животописни бележки и неговата педагогична и научна дейность.

Този рефератъ бѣ помѣстенъ въ кн. 6—7, год. XII на списанието.

3) На 7. IV. 1928. год. по случай 200 години отъ смъртта на Нютонъ се говори за заслугитѣ на великия Нютонъ като физикъ и математикъ.

XII. Финансово положение на Дружеството.

Отъ финансово гледище Дружеството почти всѣкога се е намирало въ затруднено положение.

Отначало, отъ получаванитѣ членски вноски — 12 лева годишно — сж се изписвали чуждестранни научни списания, за да се следи развитието на науката и сж се издавали „Годишницитѣ“, като илюстрация за дейността на дружеството. Тогава приходитѣ сж били наистина крайно скромни, но и разходитѣ сж били сжщо тѣй скромни.

Положението веднага се промѣня къмъ влошаване, когато почва да се издава Списанието на Дружеството отъ 1904. год., защото числото на абонатитѣ отначало бѣ крайно ограничено — кржгло 400 души — и защото — въпрѣки че абонаментътъ бѣше много скроменъ (6 лева годишно) — почти половината отъ абонатитѣ, главно по небрежностъ, не плащаха абонамента си. Разходниятъ бюджетъ на Списанието, респективно на Дружеството, въ първитѣ години бѣ срѣдно 1800—1900 лева.

Издаването на Списанието приключваше съ слаби дефицити, макаръ че всички сътрудници пишеха, безъ да имъ се плаща възнаграждение. Такова не се даваше сжщо и на главния и другитѣ редактори, нито на администратора. Всички работѣха безвъзмездно и съ увлѣчение отъ любовъ къмъ дѣлото на българската наука и култура.

Почитаемото Министерство на народното просвѣщение оцени значението на Списанието на Дружеството и му се притече на помощъ, като му отпускаше субсидии отъ бюджетнитѣ си срѣдства и като препоръчваше Списанието да бжде набавяно отъ библиотекитѣ на училищата. Субсидиитѣ преди войнитѣ почнаха съ 400 лева годишно и постепенно се качиха до 1000 и дори 2000 лева, като въ тази сума влизаше и абонамента за 25 годишни течения на Списанието ни, пращани на разни прогимназии.

Едва въ 1925. година се реши да се плаща възнаграждение на сътрудницитѣ, размѣрътъ на което се намираше въ зависимостъ отъ бюджетния излишъкъ, но размѣрътъ на което да не надвишава 600 лева за печатна кола оригиналенъ трудъ и 400 лева за печатна кола преводна работа.

Въ 1925. год., когато Дружеството реши да поднови издаването на Списанието, приготвениятъ за това бюджетъ възлизаше, при тогавашнитѣ условия на пазара, на приходъ и разходъ 99 471 лева, отъ който приходъ отъ членски вносъ и абонаментъ се получаваха 74 300 лева и отъ субсидия отъ Министерството 15 000 лева. Презъ следнитѣ години тѣзи бюджети, съ поевтиняването на материалитѣ, постепенно намаляваха на 97 463, . . , 83 000, . . , 71 000, а презъ 1938. г. — на 67 219 лева.

Следъ войнитѣ Министерството на просвѣщението продължаваше да отпуска субсидии срѣдно по 10 000 лева годишно.

Постепенно и числото на абонатитѣ порастваше, но и въ това порастване се забелязва известна колебливостъ.

Срѣдното число на абонатитѣ презъ последнитѣ 10 години е 690 души — цифра доста скромна, за да може съ 100 лева годишенъ абонаментъ за членове и 80 лева за студенти да се издържа едно научно списание.

*

Заклучение.

Почитаемо събрание,

На мене бѣ възложена отъ другаритѣ ми тежката, но благодарна задача да дамъ предъ васъ накжсо нѣколко само странички изъ 40-годишната дейность на Физико-математическото дружество въ България.

Да просъществува и да работи въ България едно чисто научно дружество цѣли 40 години, презъ единъ периодъ на бурни времена, които преживѣ отечеството ни, при крайно оскждни материални срѣдства, при много ограниченъ брой членове — ограничени по брой, но бодри по духъ, пионери за разпространението на чиститѣ математически и физически истини — позволете ми нескромността да нарека това подвигъ и то подвигъ творчески, геройски.

И наистина, крайно трудна е задачата на българския учител по математика и физика да предаде на младото поколѣние въ подходяща форма и то да усвои, за да прилага сетне въ живота, онѣзи истини, които човѣчеството въ лицето на своитѣ гениални и талантливи прапрадѣди е открило въ течения не на столѣтия, а на хилядилѣтия; и всичко това — да се предаде въ една достъпна и разбираема форма, дори и когато — въ първитѣ години — тѣзи учители не притежаваха нито подходящи учебници на родния ни езикъ, нито разполагаха и съ най-елементарнитѣ учебни помагала, за да се придаде нагледность на обучението по физика и математика. Това именно ми дава куражъ да нарека тази дейность подвигъ.

Това, което ви изложихъ, сж отдѣлни стръкчета, откъснати отъ насажданията, извършени презъ течение на 40-годишната дейность на Физико-математическото дружество въ обширното поле, каквото представлява отъ себе си областъта на физико-математическитѣ науки изобщо. Азъ се погрижихъ, доколкото слабитѣ ми сили позволяватъ, да приготвя този скромень букетъ, какъвто представлява отъ себе си настоящето ми изложение и което има скромната задача да може да ви даде възможность да си съставите само приблизителна представа за развитата отъ нашето Дружество дейность, при нашитѣ ненасърдчителни условия и действителность, които вие тѣй добре познавате. Ще бжда особено доволенъ и щастливъ, ако съмъ сполучилъ въ тѣй скромно поставената си задача.
